
Zápis ze zasedání Ediční komise AS UK ze dne 10. března 2021

Přítomní:

Ondřej Horký (ETF), Doc. RNDr. Jiří Dolejší, CSc. (MFF), Mgr. Tomáš Konečný (FF), JUDr. Michal Říha (PF), Lucie Hrubá (3. LF), Bc. Patřicia Schmidová (MFF), Mgr. Filip Hruša (FTVS), Bc. Veronika Vohlídková (PedF), Markéta Matějová (FF), Martina Horáková (3. LF), doc. PhDr. Marek Šmíd, Ph.D. (KTF)

Program:

1. Zahájení a vize práce komise do budoucna
2. Zpřístupnění knihovních fondů

1 – Zahájení a vize práce komise do budoucna

Ondřej Horký, předseda Ediční komise AS UK, požádal všechny členy o stručné představení se, aby se komise navzájem seznámila. Následně vyjádřil přání, aby se komise scházela pravidelně, ideálně každý měsíc. Rád by do června vyřešil situaci ohledně digitálních knihovních fondů – přístup na Kramerius je pořízen do června a již dvakrát se řešilo, kdy/ zda se licence prodlouží. Dalším bodem, kterému by se Ediční komise mohla v budoucnu věnovat, jsou Gaudeamus a další výjezdy.

Mgr. Konečný – Bylo by dobré si udělat na další čtvrt rok plán, co se bude kdy řešit. Nejen Gaudeamus, ale i další způsoby propagace VŠ. Zahraniční dohody jsou také velmi aktuální téma, protože se nyní situace bouřlivě mění, navíc do toho ještě padl Brexit.

JUDr. Říha – Zajímá ho iForum: není totiž jasné, na koho cílí, kam se profiluje, jaká je budoucnost a čtenost časopisu či jaké jsou náklady na provoz redakce. Zajímala by jej i otázka vnější propagace univerzity – byla zde sice snaha o jednotné vzhledy webů, ale napříč fakultami to stále vypadá dost různě.

Mgr. Hruša – K tomu iForu: řešilo se to již na podzim, ale nyní by mohla být již daleko lepší čísla. Bude daleko zřetelnější kam zaměřit iForum a zda je vůbec udržitelná ta tištěná verze.

JUDr. Říha – Raději by rozdělil témata na Fórum a iForum, abych se to nemíchalo.

Horký – Děkuje všem moc za podněty.

Mgr. Hruša – V prosinci vystoupil na komisi prof. Bárta s tématem udržitelnosti, které se však dále nerozvíjelo, přestože žádal o poskytnutí další dokumentace. Myslí si, že by UK měla být v tomto ohledu průkopníkem a jít přede všemi, abychom ukazovali cestu nejen univerzitám, ale i soukromému sektoru. Navrhoval by další schůzku s panem prorektorem, abychom věděli, jakou cestou se vydat.

Mgr. Konečný – Předtím, než to bylo řešeno s panem prorektorem Hálou, tak to řešila i Sociální komise a zejména Mgr. Anna Shavit, která se touto problematikou dlouhodobě zabývá. Za poslední rok nastal značný vývoj a rád by navrhl toto na pořad dalších komisí.

Horký – Děkuje moc za podněty, rád toto zařadí na příští jednání.

Mgr. Hruša – Myslí, že se jedná o dobrou startovací pozici. Témata jsou dosti vážná a jistě komisi zabere pořad mnoho jednání.

2 – Zpřístupnění knihovních fondů

Horký – Komunikoval s dr. Římanovou, ředitelkou ÚKUK, a ptal se, v jakém stavu se nacházejí digitální fondy a jaké jsou možnosti sdílení publikací pro akademickou obec. Do budoucna budou disponovat licenčními smlouvami, které lze následně sdílet, navíc je zde nyní přístup do Krameria. Dále máme BookPort, přístup ke knihám nakladatelství Karolina a dále knihy nedostupné na trhu (do roku 1969). Je zde možnost vyjednávat o licencích na dílo dle vzoru Městské knihovny Praha, tedy že by se s autory dojednalo „nové“ online vydání, které by bylo zařazeno do programu. Dále se dá jít cestou open access cestou.

Mgr. Konečný – Řešily se i licence od menších nakladatelství. V lednu se hledaly alternativní cesty, protože Kramerius měl končit. Jednou z cest je obcházení systému Národní knihovny, jelikož UK se mnoho děl a dat z Krameria netýká. Řešili tedy, zda by nebylo ideálnější jednat přímo s nakladateli, respektive minimálně s nakladatelstvími ostatních univerzit nebo fakult. Dr. Římanová vytyčila 3-4 cesty, jak by se dalo jít. Jemu se nejeví jako vhodné jít cestou pořízení přístupu k fondu Národní knihovny, protože pro většinu oborů nejsou knihy vydané před rokem 1989 relevantní. Je tedy otázka, zda domlouvat individuální licence k dílům s autory, domlouvat se s nakladatelstvími nebo se zkusit domluvit Svazem nakladatelů a knihkupců, kteří Kramerius provozují.

Horký – U Krameriu i BookPortu je omezené množství literatury, kdy tam nelze najít mnoho relevantních publikací pro většinu oborů.

Doc. Dolejší – On osobně o tomto ví jen velmi málo. Byl by tedy rád, kdyby byla podána nějaká detailnější informace. Zmíní ale, že jsou světové tendence jít cestou open accessu, nejen u knih ale hlavně u časopisů. Všechny obory nejsou zaměřené na čistě české knihy. Měla by tedy nastat chvíle na sbírání informací, sdílet kdo co ví, abychom byli v lepším obrazu.

Horký – Bude mít s dr. Římanovou schůzku, takže pokud jsou dotazy, tak je rád předá.

Matějová – Mgr. Konečný říkal, že jsou možné smlouvy s autory nebo nakladateli. Dá se to kombinovat?

Mgr. Konečný – Když se řešilo vypnutí Krameria, tak dělal rešerši, jaké jsou možnosti. Při smlouvě s autorem se udělá „nové“ digitální vydání pouze pro UK. To je ale čistě pro českou scénu. Při jednání s nakladatelstvími bude asi domluva i cena nižší. Dle zákona jsou licence na elektronickou a fyzickou cenu dvě různé, mají jiné podmínky pro zpřístupnění. Knihy pořízené fyzicky tak nejde pouze oskenovat a vyvést online. Situace je taková, že Svaz nakladatelů plánuje individuální placení za každou otevřenou knihu v Krameriu. Je ale otázka, jak se to bude řešit, protože v Krameriu dominuje beletrie. Licence na jednotlivé knihy asi v rámci UK nepůjde vzhledem k množství literatury potřebné pro jednotlivé obory.

Doc. Dolejší – Zkusil někdo na Kramerius dát přirovnání rozdávání marihuany před školou? Protože když někdo bude dávat knihy za sníženou cenu již nyní, tak si k tomuto studenti najdou cestu i poté.

Mgr. Konečný – Systém vytvořili primárně státní knihovny a je tlak zpřístupňovat skrz Kramerius to, co se nejvíce půjčuje. Je ale možnost domluvit se se Svazem, že by pro UK byl dostupný jen určitý segment systému.

Doc. Dolejší – Když člověk zkouší nestandardní řešení, tak je to záležitost i psychologická. Při jednání s knihovnou by jistě zafungovalo, kdyby s ní jednali studenti, kteří úpěnlivě potřebují knihy ke studiu. Když se o něco smlouvá, tak se obvykle nějaká sleva získá. Iniciativa je zkoušet možnosti, které možná nejsou super nadějně, ale nejsou úplně nejisté.

Mgr. Konečný – Studentům by se daly zpřístupnit i digitální kopie knih s tím, že by si je knihovny samy naskenovaly. Již dnes ČVUT skenuje svoje knihy a skripta a zveřejňuje je, ale na UK většina knih nevychází v našich nakladatelstvích, což je zásadní problém bránící tomuto postupu.

Horký – Je ale legální zveřejňovat materiály v rozsahu, v jakém jsou požadovány pro výuku. Pokud je ale potřeba kniha celá, tak se posílá buď po kapitolách nebo celá s výjimkou nerelevantních pasáží. Toto je také jedna z cest.

Mgr. Konečný – Ano, děje se to, že je studijní literatura rozesílána ve formě skenů, ale dle výkladu jeho fakulty se však jedná o porušení autorského zákona. Řešit nedostupnost studijních materiálů takto je dosti problematické. Je to jedna z cest, ale pouštíme se pak na velmi tenký led. Pokud v knihovně na pokyn vyučujícího naskenují knihu a pak ji dají k dispozici studentům, tak to technicky možné je, ale je to skoro až za hranou zákona. Úvaha nejde špatným směrem, ale k tomuto není kompetentní dát názor.

JUDr. Říha – Je to tak, jak říká Mgr. Konečný. Dílo může být využito v omezeném rozsahu, ale je potřeba rozlišit mezi licencí elektronickou a fyzickou. Při koupi knihy se nekupuje právo na digitalizaci knihy. Řešil to již na jedné z fakult, že stejně na hraně je dát do SIS odkaz na SCIA, což je něco jako PiratesBay s akademickými články. Otázka je, která z cest je horší, ale obojí je morálně v šedé zóně a na hraně, či spíše za hranou zákona.

Matějová – Nezdá se jí jako vhodná cesta kopírovat knihy v knihovnách.

Horký – Pak je další možnost dát do Moodle nestažitelnou verzi pouze ke čtení, což by mohlo být považováno za nezbytný rozsah.

Doc. Dolejší – Jsou zde iniciativy, jak knihy ze specifických oblastí zpřístupnit. Do konverzace zaslal komisi odkaz s více informacemi.

Mgr. Konečný – I knihy a časopisy vydané UK by mohly být snadno dostupné v jednom repozitáři, stejně jako je to již u diplomových a rigorózních prací.

Doc. Dolejší – Open access přístupy mají i svou ekonomickou stránku, protože je nutné zajistit nakladatelstvím jejich výdělek jinak.

Mgr. Konečný – Asi by tedy bylo dobré na příště pozvat i dr. Římanovou, která má k tomuto nejvíce informací.

Zapsala: Amáta Vohradská, tajemnice AS UK

Vidí: Ondřej Horký, předseda Ediční komise AS UK